

Румен Драганов: Картината като инвестиция

Публикувано на 23.03.2017 от Svetla Petkova

В рубриката „Форум Колекционери“ ви срещаме с частни колекционери и представители на едни от най-големите корпоративни колекции. „Форум Колекционери“ се реализира в сътрудничество с Open Arts Foundation и Sariiiev Contemporary и носи названието си от едноименния им проект. В няколко последователни публикации ви припомняме интервюта с някои от най-последователните колекционери на изкуство в България. Третият разговор от поредицата е с **Румен Драганов**, който коментира не само собствената си страст към колекционирането, но и различни инвестиционни механизми и проблеми на пазара на изкуство в България.*

– Не се определяте като колекционер, макар че купувате произведения, при това отдавна. Какво всъщност за вас означава да бъдеш колекционер и как възникна интересът ви към изкуството?

– Според мен, колекционирането изисква две неща – свободно време и финанси. Събирал съм какво ли не – топчета, кибрити, монети, банкноти... Но действително не се определям като колекционер. Първоначално се страхувах да купувам картини, независимо че посещавах много галерии и гледах изложби. За мен това беше непостижимо, защото няхах парите. Първата картина, която купих през 1989, беше с акредитив. Бях прочел в Държавен вестник, че може да се вземе кредит, освен за телевизор, хладилник, гардероб... и за картина. Отидох в галерия Досев, която често посещавах, а там тогава беше подредена изложбата на Георги Баев след пожара в неговото бургаско ателие. Имаше прекрасни акварели и реших да купя един. Подготвих съответната документация и след като взех акварела, го изплащах една

година. Покрай този случай създадох познанство с Веселин Досев, който впоследствие ми даваше ценни съвети. Междувременно ме бяха повишили в работата и започнах една по една да купувам картини, като интересът ми беше към съвременни художници: Ангел Василев, Васил Василев, Димитър Киров, Йоан Левиев, Георги Божилов-Слона, към които по-късно, по съвет на галеристи, добавих и малка пластика на Никола Терзиев-Желязото, Димитър Бойков, Валентин Старчев, Ангел Станев, Емил Попов...

Много мои приятели ми задаваха въпроса защо купувам съвременни български художници, а не купувам стари майстори. За мен всъщност беше важно, че, отивайки на изложба на съвременен художник, аз можех да избира това, което на мен ми харесва, сред най-доброто за съответния автор по това време. Дори не става въпрос само за картини, а за самите контакти с художници и за техния начин на мислене, който е коренно различен.

Идеята ми беше да съхраним част от творчеството, създавано в началото на 90-те, в един момент, в който почти никой не купуваше съвременно изкуство, защото държавните галерии вече нямаха бюджети.

Искра Благоева, Love yourself, 2009, акрилни бои, платно, 30×30 см. Колекция Румен Драганов.

– В момента сте един от малкото почитатели на изкуството, които се интересуват и инвестират в съвременни и млади автори. Какво ви привлича в тях?

– Да, така е. Сред тях са Недко Солаков, Иван Мудов, Камен Стоянов, Кирил Кузманов, Валентин Стефанов, Нина Ковачева, Стефан Божков, Светозар Бенчев... Изключително интересни автори. Аз твърдя, че българските творци са изключително креативни, защото следя какво става по света.

Тук трябва да отбележа, че имам отношение към съвременните изкуства и от бизнес гледна точка. От няколко години, като председател на управителния съвет на един хотел в Поморие, организирам пролетни и есенни салони на съвременното изкуство. Нашите салони събират едновременно писатели, художници, поети, скулптори, кинодейци, артисти... Тоест, ние искаме да създадем една форма, чрез която

да се дискутира състоянието на съвременните български изкуства от всички гледни точки, включително еднаквостта в проблематиката по отношение на инвестицията в изкуство. Независимо дали става въпрос за поезия, проза, музика, кино или визуални изкуства, скулптура и видео арт.

– Струва ми се, че като цяло, от страна на заможните българи няма особен интерес към инвестиране в изкуство, а все пак е важно по някакъв начин то да се подкрепя, за да може да се развива. Според вас, как може да бъде привлечен техният интерес?

– Големият проблем в момента не толкова в Европа и в света, колкото в България, е това, че изкуството не се разглежда като инвестиция. От една страна, защото наложените практики са такива, че не се създава отчетна документация, която може да се използва счетоводно за оправдаване на разходи под една или друга форма. Второ, няма ликвидност на това, което купуваш. Пазар за изкуство, който има ликвидност, означава, че можеш да купиш и продадеш произведения, както можеш да купиш и продадеш всички други неща, свързани с имуществото на една фирма. А у нас няма изградена система от аукциони, в които, ако човек желае да се раздели с дадена покупка, свързана с изкуство, да може да го направи сравнително нормално и лесно.

– Все пак, съществуват аукциони, организират се търгове...

– Съществуват, но бяха компрометирани, след като на един от тях картините бяха задържани. Обикновено, когато съдебната и правораздавателната системи действат мудро и бавно и се компрометира какъвто и да е бизнес, това стряска инвеститорите, тъй като никой не би искал да участва в нещо, което би оронило доброто му име. Освен това, ние нямаме достатъчно професионална компетентна помощ от страна на куратори и критици, които инвестиционно да насочват хората, желаещи да влягат в изкуство.

Ето, аз ви казвам, че изкуството, и особено съвременните изкуства, могат да бъдат превърнати във вид инвестиция. Да вземем като пример факта, че имаме значителни спестявания на българите в България, които възлизат на над 34 милиарда замразени пари в банки, но хората не знаят, че с тях могат да правят инвестиция в изкуство и че в много случаи тя е достатъчно стойностна и във времето се оправдава. Ако днес се обърна към произведенията, които имам, независимо че става въпрос за криза, аз мога да получа пари срещу това, което съм купил навремето.

– А продавал ли сте нещо от колекцията си?

– Никога не съм продавал, нито съм заменял. Може би няколко неща съм подарил. Но аз и не съм събирал тази колекция с цел да я продам един ден и да си върна парите. По-скоро събирам произведения заради съвсем егоистична лична наслада – за мен, семейството ми и хората около мен. Общо взето, това е вид лудост, която е изключително интересна. Усещането, което човек изпитва, не може да се купи с пари. Това е специфично чувство на очакване, на преговори, на съгласие на едната и на другата страна или на семейството на художника да се разделят с това произведение, защото някои от тези произведения са изключително сполучливи. Те са шедеври. При всички случаи става въпрос за магия.

– Как гледате на факта, че много от колекционерите в България не желаят да се афишират или да предоставят произведенията си за изследователска работа?

– Това е свързано със законово несъвършенство. Законът може да направи така, че тези хора да не се крият, защото това е в полза на обществото. Според мен, примерно, произведенията, които са собственост на моята фамилия, в много случаи са по-скоро културна собственост на нацията и с удоволствие бихме ги предоставили за изследване, за изложби и всичко, което е необходимо, за да могат и други хора да се запознаят с тях.

Един от проблемите у нас е, че има частни колекции, но, да речем, един изследовател на изкуството не може бързо и лесно да получи информация за определено произведение или предмет, включително исторически, и да се запознае с него. Във Франция, например, съществуват списъците Малро – чрез тях всеки изследовател може много бързо да се ориентира. И ако правиш изследване, да речем, за Бенчо Обрешков, Димитър Киров или Никола Терзиев, да знаеш къде се намират произведенията им и да имаш достъп, независимо чия е собствеността. Ние нямаме такъв регистър и достъп, а със сигурност имаме нужда. Това, обаче, е много висока топка на отношение на човек към човек и на политическо мислене, чрез което да се осъзнае, че ценността на колекционерите и техният труд е национално богатство. Има хора, които притежават значителни колекции, каквато примерно е тази на Боян Радев. В подобни случаи би трябвало да се помисли за сграда, за инвестиция, тъй като става въпрос за една изключително интересна, голяма представителна колекция, която е равна на националните. Струва ми се, че тук определено е необходима помощта на държавата.

Със сигурност колекционерите имат нужда от компетентна професионална помощ, защото в крайна сметка съхранението и използването на техните колекции е в полза на обществото.

– Ако се върнем отново на пазара на изкуството у нас, как бихте определил неговите слабости?

– Някои намират за много хитро да заобикалят правилата, но това прави нещата много трудно управляеми в бъдеще, тъй като документацията на едно произведение в много случаи е свързана с произход, фактура, цена, данъци и ред други неща. Нестабилността в изкуството и наложената негативна практика пречат на нормалния пазар, особено когато става въпрос за сериозен бизнес.

Освен това, слабост е неяснотата по отношение на формирането на цената. Обикновено, когато човек е бизнесмен с пари, той знае две неща – че има себестойност на продукта и добавена стойност, в рамките на която може да има форма на пазарлък. Но съм забелязал, че при художниците това е невъзможно като начин на мислене, тъй като те не гледат на нещата, които са изработили, като на нещо, което се произвежда. Произвеждат се домати, докато произведенията на изкуството се изработват. И в това точно е разликата. Изработката не е само стойността на материалите, не е времето, за което тя е изработена, а тук има големи количествени творчески натрупвания. Става въпрос за времето, когато авторът не работи нищо, докато събере онази енергия, необходима за създаването на едно произведение. И тук е голямото неразбиране между бизнес и изкуство. Бизнесът, който очаква промоции, намаления като в моловете, и изкуството, което не приема това неуважение и неразбиране и го наказва със страдание, но не и с компромис по отношение на намаляване на цената. Не че художниците не правят компромиси, но те са свързани и с компромис с честта, достойнството и техните чувства.

– Според вас, самоизолира ли се по този начин българският художник?

– Българското изкуство в някаква степен е елитарно. То се е затворило както в себе си, така и по отношение на пазара. Тук става въпрос и за закостенял начин на мислене. Моята практика през всички тези години показва, че онези автори – художници и скулптори, които са и мениджъри, и бизнесмени, те умеят да продадат своите картини, да бъдат активни и да натрупат средства не по-малко, отколкото предприемач, който развива едно средно промишлено предприятие. И в същото време другите, които нямаха тези мениджърски умения, нямаха т.нар. културен мениджмънт – хора, които да ги подпомогнат в правенето на изложби, в определяне на цени, в рекламата и продажбата на продукта – те се оказаха изключително бедни и някои от тях си отидоха в немотия. Така че, проблемът е в мисленето. Както казва Атанас Далчев, мисленето определя битието, а не съзнанието.

– Какви са наблюденията ви в това отношение в международен план?

– Като съм обикалял други държави, съм влизал в големи складови помещения–галерии, в които са наредени картини, като са написани стойностите за съответната редица. Целта на покупката на такива картини обикновено е обзавеждане на голям бизнес център, на хотел, на офис помещения, на апартаменти. Когато отиваш в тази галерия, ти имаш конкретна цел и знаеш какви размери картини ти трябва, в каква тоналност и т.н.

Преди време присъствах на изложба на млади български архитекти, които показваха проекти за енергоспестяващи жилища с всички съвременни технологии в тях. Вътре имаше мебели, шкафове, гардероби, но нямаше нито една картина и нито една малка пластика. Това означава, че има проблем с разбирането на факта, че в страната има хора, които се изхранват от картини, и че картината е част от обзавеждането.

– Това, за което говорите, според много хора принизява същността на изкуството. Но все пак е истина, че като цяло в обществото у нас няма разбиране и отношение към него...

– Когато имаме съчетание на разбиране от страна на обществеността на значението на изкуствата, те биха влезли в обществената среда – в парковете, алеите, улиците, площадите, бизнес сградите, университетите, училищата. Защото погледнете колко празни стени и дворове има наоколо. И в същото време какви таланти имаме, които няма къде да пласират своите произведения. Може би всичко опира до друг вид изкуство – това на политиката и финансите. Вече споменах, че 34 милиарда стоят в банките и си мисля, че ако някаква част от тях бъдат насочени към изкуствата, ние ще бъдем една изключително динамична културна страна. Това със сигурност би оживило средата.

– По отношение на законодателството какво, според вас, трябва да се промени, за да се улесни, примерно, продажбата на български произведения в чужбина?

– Преди време казах на един чужденец, че ако си купи икона от пазара пред „Александър Невски“, след това трябва да я занесе на комисия в 10 ч. сутринта в Националната галерия с три снимки на произведението, за да получи подпис и печат, които да представи на митницата при напускането на страната. На което той ми отговори: „Извинявай, на Монмартр аз си купувам каквото си искам и никой не ми гледа в багажа“. По-големият проблем обаче е, че тези продажби, дори когато ги има, не се отчитат от Министерството на икономиката, за да се проследи какъв е икономическият принос на изкуството към износа на страната – колко произведения на изкуството ние сме изнесли.

– А това как би могло да стане?

– По начина, по който се следи износът на краставици, на домати, на свинско месо, сирене, кашкавал, тютюн... Икономиката разполага с такъв механизъм, по който това може да се отчете. Да вземем като пример каталозите Майер, в които се публикуват цените на продадените произведения на изкуството във всички галерии по света за предходната година. Когато погледнете който и да е автор, примерно Пикасо, вие виждате как вървят цените му по света в съответната местна валута. Благодарение на тази отчетност може да се проследи примерно сборът от продажбите във френските галерии и съответно какъв е приносът за икономиката в тази сфера. В България този принос е нула. Когато износът на произведения на изкуството е нула, вие би трябвало да удушите в газова камера всички художници, защото те не са нужни на обществото, тъй като, според статистиката, явно не съществуват. Ние сме ги обрекли на някаква форма на унищожение, на геноцид. Това е голямо неуважение към труда на тези хора. По тази причина и у нас трябва да се създаде икономически механизъм, чрез който да се проследяват продажбите, осъществявани от галериите, защото тази информация е нужна за регистъра и за да се види, че

продажбата на произведения на изкуствата създава един многомилionen оборот, който може да се увеличава от година на година и който да представлява процент от брутния вътрешен продукт на страната – такъв, какъвто той неминуемо е. И това е проблем на политика и на мислене. Ако намерим политическо решение на въпроса как съвременните изкуства да влязат като ред в баланса на страната и в брутния вътрешен продукт, ние действително ще можем да ги легализираме и да кажем – ето, създаваме блага, наречени произведения на изкуствата, и в годишен план те са, да речем, над три милиарда лева. Струва ми се, че спокойно можем да говорим за над милиард средства като оборот, които изкуствата създават за страната. Ако стойността е по-ниска, това е несериозно по отношение на инвестицията, която сме правили в култура и изкуство във всички тези години, създавайки училища по изкуствата, академии, институти... Най-малкото имаме закупуване на платна, подрамки, стативи, бои, четки, така че не може срещу инвестицията в материали отсреща да стои нула производство при положение, че реално имаме търговия и съответно оборот. Това просто не може да бъде.

Разговаря **Светла Петкова**

* Текстът е публикуван във в. „Култура“, бр. 13 (2719), 05 април 2013. Първият разговор (със Светлин Русев) от поредицата „Форум колекционери“, съвместно с artnewscafe bulletin и в. „Култура“, можете да прочетете [ТУК](#). Вторият разговор (с Дана и Георги Войнови) можете да прочетете [ТУК](#).

** Заглавно изображение: Кирил Кузманов, скулптура. Колекция Румен Драганов.

Публикувано в [На второ четене](#), [Форум Колекционери](#) с етикети [artnewscafe bulletin](#), [колекционер](#), [Румен Драганов](#), [Светла Петкова](#), [Форум колекционери](#). [Постоянна връзка](#).

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed](#).

Задвижвано с гордост от WordPress.